

حکایه

بلکه ده کؤلگه لر بئله دانیشار^۱

• مجید راستی

گونده بو چاغلاردا اول کوچه قاپیسی، سونرا دهلیزین، لاپ آخیردا دا اوتاغیمین قاپیسی، ایکی یولا تیققیلدار. دئمک بیلیر، هامی آلا چیی یوخونون ایچینده دیر. چوخ یاواش بارماقلاری اوسته یئرینه- یئرینه سوزولور ائوه. اوتاغیمین قاپیسینی اؤز ائوی سانان بیرسی کیمی آچیب، تپیلیر ایچری. گیرمگینی گؤرمه ییرم ها، بیر آن بیر شیریق ایشیق دوشور گؤز لریمه سونرا ایسه ایتیر اوتاغین قارانلیغیندا و من، اونون سس سیزجه یاخینلاشماسینی دویورام. باشیم اوسته دایانیر. گؤز لریمی آلا آچیرام. باشیمی قالدیرماق ایسته ییرم آنجاق زینه - زینه آزا قالدیر، یاستیغا باسیلیر. آلا آچیق گؤز قارشیدان زیرپی بیر کؤلگه، اویان- بویانا گئدیر. دایانمادان یئر ییر، اوچور دووارلارا، تاوانا. مازالاق کیمی بیتیر. بیر آن یاییقلانیر. آختاریرام اونو؛ دووارلاردا، اوتوراجاغیمدا، کامپیوتر ماساسی نین دیبینده، سانکی بو عجیبه مازالاق دایانیر، من ده اوشاقلارای، ساپ الیمده گؤزله ییرم. بوندا عجیبه خصلت لری آنلایاراق هارا سوزوله جگینی سئزه بیلیم. مومکوندور بؤیرومه سوخولوب، یئره دوشه؛ باخیرام یان- یؤرمه؛ هر شئی آنلاشیلماز گلیر منه. آزدان سانیرام چیخیب گئدیر. سئوینیرم یوخلوغونا؛ تئزجه پوزولور بو سئوینج. سینهمده بیر یئکه آغیرلیق حس ائدیرم. بوغولان کیمی اولاراق چئچه ییرم. باشیمی اوچ بارماق یاستیقدان آیریرام. آغا اوتوروب سینهمده. بو یوخودا کی چکیلیمه ییر گؤز لریمدن.

^۱ بو حکایه دوردونجو اولوسلار آراسی کاشغرلی محمود حکایه یاریشماسی ایران-آذربایجان آنلیندا ایکنجی لیگی قازانمیشدیر.

چكىلسەيدى، دوراردىم آياغا، ياپىشاردىم بو كۆلگەنن خىرتلگىندىن، دئىردىم: "نە ايسستەيىرسن جانىمدان؟ ھن؟ گتت، قوی ياتاق."

ذاتاً بونو دئىزدىم. اوتانجاق بىرىم من. زىللەندىم اوزونە؛ بلکہ اوتانسىن. اوندا اۆزو بونلارین ھامىسىنى دوياردى، دويمازدى يعنى؟ أما بو نمەنەسى قىرمىزىلارداندىر. دالىسى منەدير. يونگول گولور. انلى كورگى قىمىلدايىر. يوزدە- يوز بو آندا او بىرى اوتاقدا آنامىن و او بىرىسىندە دە باجىلاريمىن سىنەلریندە اوتوروب كى، منىم ساياقلاماغيما ھىچ بىرىسى آيىلمايىر. بو چاغلاردا آداما يولداش احتياجدير. گلىب، بو جور دارقاشايردى يانيندان چكىب، سالىن چۆلە. يىنى اوزاتسىن آداما دوغرو، قالخىزسىن. ھى، يولداش، منە دئىن يوخ ايتىن قودوران واختى يولداش آدامىن ائويندە، نە دارتير؟ لاپ اولسون، نە يە يارار؟ بو قايىلىتلى مازالاق، اونون دا سىنەسى اوستە بىتردى. دئىيرم: "گئدە، ھا گئدە سنلەيم. دور، دور باس ائشىگە."

يئرىندىن تىپمەدن اولور ايكى- اوچ، بلکہ دە مىنلر- مىن اۆزونە تاي كۆلگە يانيندان آيرىلىب، بوشلانير بىزىم ائو. آزدان توالتىن، اوتاقلارین، حىطين، حتى بوزلاق قاپسىنىن آچىلىب اۆرتولمەسى گلير. ساعات آلتىنى چالمايىنجا بو سسلر وار و خاپدان او كۆلگە كىمى يايقلانير. سحر ائركن، قارانلىق يئر اوزرىندىن اوزولمەمەدن، ھامى بوخودان آيىلار و دار دانىشىق باشلانير؛ يعنى باشلانمىر ھا؛ آنا توالتىن ھايىن آتير باشىنا. "بو قىراغى كىم باتىرىب؟"

سونرا نە دئدىگى آنلاشيلمازدير. أما ائلە او گوجدە، يوكسك سسلە چىغىرىر. يورغانىن گوشەسىنى قاتلايىرام سىنەم اوستە؛ اللرىمى باشىمىن آلتىنا قويوب، دئىيرم؟ "يوخ" چىغىرىرام. آخى توالت، كورىدورون لاپ دىيىندەدير. ال اوزوموزو دە اوردا يويارىق و بو چاغلاردا بىر بىرىمىزە سۆز دئمەلى اولساق چىغىرمالىيىق. چىغىرىرام: "ال اوزونو سودان چك."

چىغىرىر: "ھن؟"

دىنمىرم؛ دىلىمى آغزىمداكى بىر ايكى بوش دىش يئرلىنە سورتورم. بو ايش چوخ خوشوما گئدر. او بىرى اوتاقدان، فیدان دئىير: "سس سالمایىن."

- ھن بالام، نە اولوب؟

- من اۆلوم قويون ياتىم، چوخ يورغونام.

دوروب، اوتورورام يئرىمدە. يورغانى آتيرام سولوما؛ ساغىمدان تومانى گۆتوروب، چكىرم اگنىمە. آنا قاپىدا دايانىب.

- گۆرورسن؟. يئنه با..

- گۆرورسن، گۆرورسن ائلمەمە كى، بىردن ايش دىر دا، بىرى تومانچاق ياتىب.

- سیچالار بئله شانسین ایچینه، سیچالار.
 آغلاپاراق دئییردی. اۇنجه آنا آرخاسیجا من قاچیریق قیزلارین اوتاغینا. فیدان بیزی گۆرچک
 دئییر: "سیچالار، سیچالار..."
 ساققیزی توکوندن آیرانمایب تپیکله چکیر ملانین یانینا.
 - دور باخ، باخ پوخونا.
 اودا سایمادان ساغینا چۆنوب، یورغانی چکیر باشینا.
 - مالدر با، مال.
 - واللہ یورولموشام سیزین الیزدن؛ بو بورامیز.
 دینمیر. سانیرام بورایا فیکیرلشیر. باخیر منہ. آناییرام ایستہدیگینی.
 - کئچ گۆرک، من یوماپاجاغیم.
 الیمی گۆیه آتاراق آباغا دوروب، آشیازخانایا دوغرو گئدیرم.
 - اوغول بۆیوتموشوک نییہ؟
 دالیماد دۆنمہدن دئییرم: "بۆیوتمہ یەدین."

گرچکدن آتا- آنالار اوشاقلارینی نییہ امیزدیریرلر؟ بوندان باشقادیر کی بیر ایش دارتیب، اونون
 ایچینده چوبالانمایا دوشورلر؛ یا دا یوخ، بیر بۆیوک حس اونلاری چکیر کۆرپہلیگہ،
 تانیمادیقلاری دونیانی آچیقلاماق ایستہییرلر. بیر بیک اوشاغین دوداقلارین یاپیشیدیریرلر
 دۆشلرینہ. سومورماغی اؤیرہدیرلر بو کۆرپہیہ؛ سونرالار بو نئچہ داملا بوغازیمیزا دامان سوت
 اولور، بۆیوتموشم. زحمت چکیسن؛ تانیمادیغین دونیانی تانیماق ایستہییبسن. بونلار ایچیمده
 اولاراق بوزلاغی آچیرام. هاییمی آتیرام باشیما: "خامانی کیم بارماقلایب، هن؟ من بیلمہرم.
 گتیریب، قویارسیز یئرینہ."

بوزلاق قاپیسینی چیرپیرام. آنا دالیمدادیر.
 - اوشاقدا باخ حیرصہ؛ دلی شیطان دئییر قوی چیخ گئت، جانینی قورتار.
 قورتار دا. نییہ دۆزورسن بئله ناتاراز ائولادا. بیلیرسن سئویریک و بونو آنلایان، مینر آدمی.
 بوزلاغین قاباغیندا اوتوروب، اوپئنہ دایانیرام. بئلیمی تئزجہ آیریرام اوندان. سئومیرم یوخونون
 ایستیلیگی چیخسین جانیمدان.
 - کاشی اوستہ اوتورما.
 گلیب، دورور دیبیمده؛ باخیر اوزومہ.
 - بالامسان دور؛ ناز بالامدیر.

ملان دا آیلىب؛ گۆز و ايليقلى تپيلير آنانين ديبينه.

- بيز سنه تاي دئيلىك كى، دور دا.

ائله بيل آدمدان- زاتدان دئيلىم من. "بيز سنه تاي دئيلىك كى"، ديل دوداغيمدا يانسيلاراق گئديرم توالته دوغرو؛ قاپيني آچيرام؛ سو ايله سيناييرام، هئچ ائتكيسى يوخ؛ چوخدانكى كيمي گورونور منه؛ بورانين سراميكلرينه باخمايلاق ائله اون ايل اؤنجه سينه تايدير. يعنى بونون تايي بيتردى عيني يئرده و بابام سو ايله سيناردى. آخيردا اوستونو پارچايللا باسديراردى. اوف، او گونلر بئله دئيلىدى كى، گؤستريجي بارماق، اورتا بارماغا ياپيشان كيمي ايديك بيز. تلويزيونا بير يئنى فيلم گلميشدى؛ بير آي ايدى گئجه گوندوز دئييردى: "قودزىلا گيره جك." "فيدانين بويو منيم قاريشلاريملا سككيز، ملان دا يوخ ايدى ذاتاً؛ من اؤزوم بابانين قاريشلارى ايله ايكي ياريمي دوغروتموشدوم. دئييرديلر كيشى اولموشام. بابا اويان- بويانا گئيدردى. چوخدانكى ايله گوله شيردى. اؤز دئديگى كيمي، معمار گتيردى. چوخدانكى نين اوستوندىن سراميك دوزدوردو. آما چوخ سيميتن چيخدى او؛ سراميكى پاتلاديب؛ گؤيردى. ائله او گون بابا اعتراف ائتدى. گولهرك دئدى: "بو دده مين چوخدانكىسى دير." سونرا سراميكى او چوخدانكى ايله بيرليكه قازيب، آييردى؛ اينه آليب، گئتدى ائشيكه؛ داها قايتمادى. دئمك ملتي ييغميشدى باشينا، چوخدانكىنى گؤسترهرك باغيرميشدى: "باخين، بو بيزيم دده ميزيندير؛ اينديه دك گيزلتسم ده، يالنيش بير ايش گورموشم. ايندى گونويرم اونا."

باش تاپمايان كيميى گولموشدو. كيميى ده دئميشدى: "باخ اورگه." آما بيريسى قباغا يئرميشدى. بابا ساچلاريني ساغان آييريپ گتيردى سولا؛ اورتاداكى دازليغي گيزلتسين. دئميشدى: "داز گنده، بيزيم بابالار سيچمازديلار." او نئچه دنه ساچلاريندان ياپيشيب، سوروموشدو اونو. سونرا قودزىلا گلدى، بابانى آپاردى. يعنى آنا بئله دئدى. بيز قورخدوق. بيرليكه گئتديك توالته؛ بير- بيريميزين پيسينى گؤرهرك يودوق گئتدى. آما بؤيوكلوك چوخ ازينجدير. اوتانيريق بير- بيريميزدن؛ پيسلريميز گيزليده قالير و من بو چوخدانكى ايله گولشيرم؛ يويلا بيلميرم؛ يالنيش اوستونه اورتوك ساليب، گيزله ديرم. دهليزه چيخاراق سسله ييرم: "آياغيزى قويماين ها اوستونه."

ملان گئدير اوزونو يوسون. من ده گئديرم اوتاغيم پار- پالتاريمي دگيشيب گئدم چؤله.

هاوا آلا قارانليقدير. او اوزاقلاردا بير نئچه مور داغ وار. هئچ زامان آدلاريني بيلمه ميشم. بير يول دا آنادان سوروشدوم. "آديني، بيلميرم" دئدى. بو آدسيز داغلارين اؤته سينده كى بولوتلار قيزارميش كيمي گورسنير و آي اونلاردان لاپ اوسته بير روشول كيمي كاسدير. بو روشولون

کیشی لیگیندن دام- دووارین دیبی، بیر پرده بویانلاردان قارانلیق اولوب. ائله بو قارانلیقلارین بیریندن او یئمیشان آغاجی نین کۆلگه‌سی دوشدو دالیمجا؛ بیلیمیرم هاچاندان دالیمجادیر. مومکوندور ده دوز قاپیمیزدان، یا دا آز سونراسی "شکور قصاب" دان "گرو" یه دؤندن بری، منی گۆرموشدو و اوجور بوداقلارینی تیتره ده - تیتره ده من آددیم آتدیقا منله برابر یئریبیر؛ قاچاندا او دا قاچیر. حتی بو قاچا- قاچدا یئمیشانلارینی بیری قوپدو. یئرده دیویرلانیب، اوزاقلاشدی. بیر آن دوردوم. اوزاقلاشان یئمیشانین کۆلگه‌سینه باخدیم. بیر متر گۆیه قالخدی و گۆیده کی روشولون ایشیغی اونو اودوب، یاییقلاندیردی؛ اوتقونورام؛ یئمیشان کۆلگه‌سینی سوزهرک ایشیقلی چاغلارینی تصور ائدیرم. "اسرافیل" کوکه‌چی نین تندیر ایشیغی ساچمیر ائشیکه. ایشیقلی چاغلار ساچماز ذاتاً. آما ایندی یاپما گونو اولمادان بو ایشیق یوخدور. بونون دیبینده بیر کیچیک باغچا وار. من و بوتون محله اوشاقلاری بوتون آغاجلارینی دیبینی سوورمیشیق. اول ایکی سرو، دالیسی بیر یئکه توت و ایکی قوش دیلی. هامیسی گۆنو قالیندیر. بو ایکی تزه اکیلیمشدن سونرا، آدلارینی بیلیمیرم. محرم اکدی بونلاری، اوغلو اسرافیل اؤلنده. ساققالی بیر کیشی یه یاخینلاشیرام.

- بونلار نه دیر اکیرسن؟

ایشیندن باش آیرمادان دئییر: "قوی چیخ گئت ایشینه."

- قاپما، گئدیرم دا.

گئدیرم و یئمیشان کۆلگه‌سی دؤزمه‌لیدیر "گرو" آغزینداکی سنگکچیدن چیخام. بو عباس دا چوخ سارساقدی؛ نچه ایلدیر بو زامان گلیرم بورا؛ همیشه ده خیردام یوخدور. مینلیک وئیرم. دئییر: "نچه دنه؟" فیروز اولسایدی بیلیردی ایکی دنه؛ دینمیرم. قاش قاباغینی تۆکور الینده کی توخمالارا سپسین سنگگه. یعنی بیر شاطیر همیشه حیرصین سالار قوللارینا، کورگی اؤتورور تندیرین ایچینه. سونرا هئچ کیم بیلیمه‌یه‌جک اورگینه دوشن چۆرک، عباس ین قولونداکی حیرصی دیر. عباس اولورسا اولسون یا دا فیروز، هئچ فرق ائتمز. بورانین بوتون سنگکچیلری حیرصلی دیرلر، مردلی دیرلر و آتا- بابالاری نین چوخدانکیسینی دولدورویبار قوللارینا. عباس بو یوغون قوللارین بییه‌سی، الینی تندیردن چیخاتمادان اؤنجه، اوزون تخته‌سینی اوزادیب ایچری؛ چۆرکلری چکیب یاخینلیغا؛ بیلیر بوروشته‌سینی سئوهرم.

الرینی چکیر ائشیکه. سنگکلری گتیره- گتیره داشلارینی آریدیر. مین یول دئییب، یئنه دئییر: "بونلارین بیری گئتسه ائوه، آدامین ائوی ییخیلار." باخیر منه؛ سنگکلری تاخیر میخا. یعنی ییخیلماز ها، ائله بو عباس گلر قاپییا، دئییر: "داشیمی وئر." باخار الیمده کی خامایا.

- بونو وئر اونون يئرینه.

خامانى بورايا گلهميشدن اۇنجه، بۇيور باققالدىن آلدېم. سنگكلىرى سالىرام قولوم اوسته. عىنى اليمده خامانى ساخلايىرام. آغزىنى آچىب بارماقلايىرام. هاوا بىر پرده آيدىنلاشىب آما هله ده قارانلىق وار. يئميشان آغاجى نىن كۇلگهسى ده باشىنى آلىب بوداقلارى نىن آراسىنا. بىر شئيه دالان كىمى گۇرسنىر. منى گۇرجك، دورور. برابر يئربىرىك. بىر آن گۇزوم ساتاشىر بىر چارشابلى ارگه. بئله گۇنو قالين آروادلار چارشاب اۇرتسه لر ده، لگنده اسكى يوسالار دا بىر اركدىرلر او گوبود بيغلى اوزله. يئميشان آغاجى يايىقلانىب. آختارىرام اونو. شېهه لنىرم بوتون قارشىمدان كئچن آداملار، منله برابر يئرىن مدرسه اوشاقلارىنا، اوزو قارا نفتچى به. آنجاق اونون قىرىقلىغى منه بللەنىب. دوشور خاما قوتوسونون دىبىنه يا دا سنگكلىرىن آلتىندا قولوم اوسته. بلكه ده گىرىر خامانىن ايچىنه. من ده بارماقلاياراق اودورام اونو. قوللارىم يوغونلايىر. اليمى سالىرام جىبىمه، آچارى چىخارىرام. چوخ ياواش قاپىنى آچىرام. هاوا آيدىنلاشمايىب هله. باخىرام كردى به. ميوهسىز يئميشان آغاجىندان دىسكىنىرم. دهلىز قاپىسىنى آچىب ايچرى گىرىم. ائويمىزىن عجىبه تىكىشى وار. دهلىز قاپىسىنى آچاركن گىرىسن آشپازخانا، بوزلاغى گۇرورسن، قاپىسىنى آچىرام. خامانى قويورام كره يئرینه. بۇركومو چىخارىب، اليمده ساخلايىرام. اوتاق قاپىسىنى آچىرام. بىر شىرىق ايشىق آشپازخانا لامپاسىندان ساچىر اوتاغا و من او زىرىپى كۇلگهنى گۇرورم. اوزانىب يئرىمده، ياخىنلاشىرام اونا. خىرتلگىندن ياپىشىرام.

دئىيرم: "دور يئرىمدن."

باشىنى زىنه- زىنه قالدىرىر. اليمى اوزونه دايايىب، باشىنى باسىرام ياستىغا؛ اوتورورام سىنه سىنده. دئىيرم: "آيىل- آيىل" فىكىرلىشىرم آيىلماغا. ساياقلايان كىمى دىر. دئدىگىنى قانمىرام. بلكه ده كۇلگه لر بئله دانىشار. حىرصىمدن گولورم. انلى كورگىمىن قىمىلداماسىنى حىس ائدىرم. دوشورم دىبىنه. قانىم جوشور اونا، بوينونو قوجاقلايىرام. قوجاقلاشاراق آيىلىر. منه باخىب، گولومسه يىر، منده يايىقلانىر او؛ من ده فىكىرلىشىرم او چوخدانكىنى سرامىكله بىرلىكدە چىخارىب، آپارام كردىده يئميشان آغاجى نىن دىبىنده قويلايام. بلكه ده آپارمادىم ■ ۸۷/۳/۱۱